

Provgropar intill Arbogaåns stenskodda åbrink

Arkeologisk antikvarisk kontroll

Fornlämning Arboga 34:1
Kv. Herrgården
Arboga stadsförsamling
Arboga kommun
Västmanlands län
Västmanland

Ulf Alström

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Inledning.....	2
Syfte och målsättning.....	2
Undersökningsresultat.....	3
Referenser.....	5
Kart- och arkivmaterial.....	5
Tekniska och administrativa uppgifter.....	5
Kartfigur.....	6
BILAGA.....	7
Bilaga 1. Fyndtabell.....	7

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2013

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-223-4

Västerås 2013.

Sammanfattning

I samband med markarbeten intill Arbogaåns norra stenskonung har en antikvarisk kontroll utförts på uppdrag av Arboga kommun. Den antikvariska kontrollen ingick i en markundersökning inför omdaning av en park. Undersökningsområdet ligger inom fornlämningsområde Arboga 34:1.

I två av fem schakt påträffades arkeologiska lämningar.

I det västligaste schaktet påträffades ett murparti som inte undersöktes eftersom schaktet avslutades vid murpartiet. Skärvor från en glasflaska antyder dock att muren är sentida.

I det östligaste schaktet påträffades omrörda kulturlager som använts som utfyllnad. En stengodsskärva som tillvaratogs antyder att kulturlagren är från sen tid, dvs. 1800- eller 1900- tal.

I juni 2013 kompletterades markundersökningen varvid ytterligare arkeologisk information kunde inhämtas. Tre schakt grävdes. Dessa grävdes betydligt djupare än schakten vid 2012 års undersökning. Därför påträffades pålar och horisontellt trävirke i blåleran under utfyllnadsmassorna som var cirka 1 meter tjocka. Trävirket kan vara rester av bryggkonstruktioner från sen tid

Inledning

Med anledning av att Arboga kommun har påbörjat en förstudie avseende säkerhetshöjande åtgärder vid Arbogaåns norra stenskodda sida har Stiftelsen Kulturmiljövård utfört en arkeologisk antikvarisk kontroll inom fornlämningsområde 34:1 i samband med de markarbeten som utfördes vid den geotekniska undersökningen.

De inledande åtgärderna syftade till att insamla information inför en stabilisering av området mot skred samt att utröna hur Arbogaåns stenskoning är förankrad.

Den antikvariska kontrollen utfördes den 18 oktober 2012 samt den 27 juni 2013 efter ett beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län 2012-10-08 med dnr: 431-4672-2012.

Beställare av den antikvariska kontrollen var Tekniska förvaltningen, Arboga kommun, som också bekostade kontrollen.

Figur 1. Ett av undersökningschakten intill Arbogaåns stenskoning. (Foto från väst U. Alström.)

Syfte och målsättning

Syftet med den antikvariska arkeologiska kontrollen var främst att skydda fornlämning från skada samt om smärre anläggningar eller kulturlager påträffades dokumentera dessa. Om komplexa lämningar berördes av markarbetena skulle arbetet avbrytas och samråd hållas med länsstyrelsen.

Om smärre fornlämningar påträffades skulle deras utbredning i schakten klarläggas. En bedömning och karaktärisering av kulturlager, anläggningar och fynd var önskvärd liksom en preliminär datering.

Undersökningsresultat

Figur 2. Schaktplan över undersökningsområdet. Röda och blåa markering visar grävda ytor. Rektanglar markerar planerade ytor för undersökningsschakten. (Grundkarta Arboga kommun. Skala 1:800.)

Fem ytor planerades att ingå i undersökningen. Dock förändrades planeringen något och undersökningsplatserna flyttades något (röda markeringar på figur 2).

Arkeologiska lämningar påträffades endast i det västligaste och det östligaste schaktet. I det västligaste schaktet (figur 2) följdes ett förankringsstag cirka 15 meter norrut från Arbogaåns stenskonning. Staget var förankrat i ett gjutet betongfundament. Hela anläggningens syfte var att hindra stenskoningen vid ån från att rasa ut i ån.

Någon meter norr om det gjutna fundamentet påträffades en del av en kallmurad stenmur med oklar funktion. Mellan stenarna och i lera låg skärvor efter en sentida flaska (1900-tal). Om glasskärvorna daterar stenvuren är dock osäkert då endast ett mindre parti av muren frilades.

Figur 3. Det västra schaktet med det gjutna fundamentet i nedre delen av bilden. I schaktet syns också det cirka meterbreda partiet av stenvuren som avslutar undersökningsschaktet i norr. (Foto från söder U. Alström.)

I det östligaste schaktet (figur 2) påträffades omrörda kulturlager med blandat innehåll. Materialet har använts som utfyllnad mot åns stenskoning. En stengodsskärva som påträffades i botten av schaktet antyder att kulturlagren är från 1800- och 1900- talen. Skärvan, som är plan, är förmodligen en bottendel till ett stort kärl, uppskattningsvis med en diameter på 27 cm.

I de övriga tre schakten påträffades endast modern fyllning, mest grus.

Figur 4. Del av ett stengodskärl som påträffades i östra schaktet. Skala 1:1. (Bild U. Alström.)

En kompletterande markundersökning genomfördes 26 juni 2013. De platser som då undersöktes är markerade med blått på figur 2. De tre schakten som grävdes i juni var 2–2,5 meter djupa. Detta innebar att schakten gott och väl grävdes djupare än de metertjocka fyllnadsmaterialet som finns i området. De översta metertjocka lagren bestod av fyllnadsmassor av industriavfall, grus och sten samt matjord överst. Även schakt för vatten och kablar påträffades.

Från cirka 1 meter under markytan och ner till schaktens botten på upp till 2,5 meters djup påträffades en lös kladdig blålera. Leran innehöll en del organiskt material i små mängder samt enstaka keramikskärvor. Det organiska materialet bestod av trä. I schaktens mycket fuktiga blålera påträffades pålar och horisontellt trävirke. Pålarna hade en diameter på cirka 0,3 meter. Det horisontella trävirket kan karakteriseras som plankor i olika tjocklek. Resterna kan tillhöra bryggkistor. De är dock klenlytt byggda och är definitivt inte så kallade stenkistor.

Keramiken, 6 bitar, som låg i blåleran talar för att anläggningarna vid ån är av sent datum vilket betyder sent 1800-tal eller början av 1900-talet. De schaktade massorna och speciellt den kladdiga lösa lera bedömdes som mycket instabil varför keramikskärvorna, utom i ett fall, påträffades i dumpmassorna efter genomletning.

Det var alltså förenligt med stora risker att dokumentera lager och trävirket i leran varför detta heller inte gjordes.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Arboga kommun. Grundkarta. Skala 1:800.

Ekonomiska kartan Arboga 10G:60. Skala 1:20 000

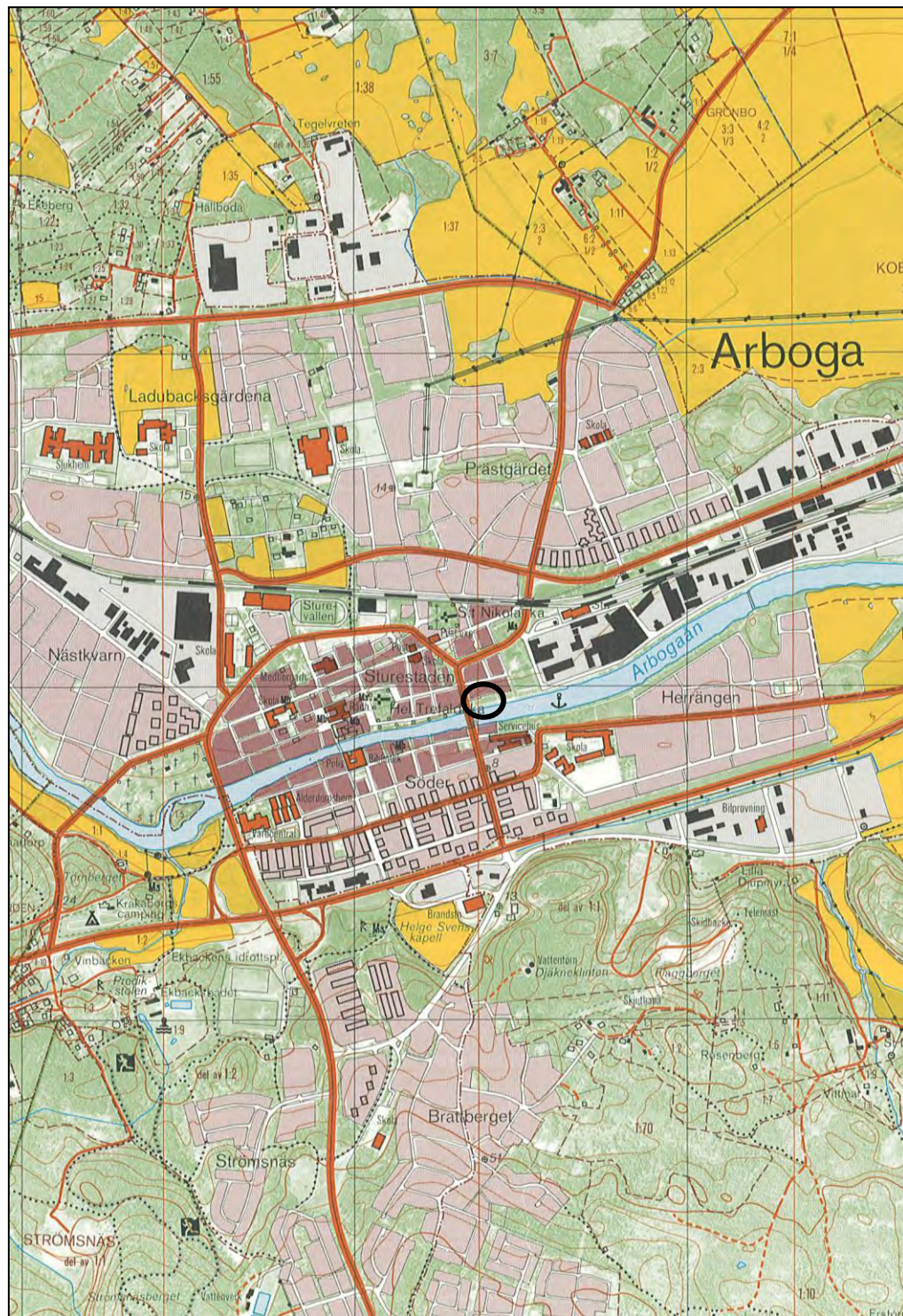
Tekniska och administrativa uppgifter

KM projekt nr:	KM 12117
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-4672-12, 2012-10-08
Undersökningsperiod:	2012-10-18
Exploateringsyta:	35–40 m ²
Personal:	Ulf Alström
Belägenhet:	Kv. Herrgården
Ekonomisk karta:	10G:60
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Koordinater:	6584256/548103
Inmättningsmetod:	Manuell
Dokumentationshandlingar:	Förvaras på VLM
Fynd:	Fynden F1–3 förvaras på KM inför fyndfördelning till VLM

Kartfigur

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2012/02954.

Figur 5. Undersökningsplatsens läge markerat med en ring. Utdrag ur Ekonomiska kartan. Skala 1:20 000.

BILAGA

Bilaga 1. Fyndtabell.

Fyndnr	Sakord	Material	Vikt, g	Antal	Antal. fragm.	Fyndomständighet
1	Stengods	Saltglasyr	100	1	1	Östligaste schaktet
2	Flaska	Glas	120	1	3	Västligaste schaktet
3	Rödgoods	Glaserad	220	3		Östra blåmarkerade schaktet

